

VASILE ANDRU

Peregrin în centrul lumii

EDITURA HERALD
București

Cuprins

<i>Peregrinatio</i> , o meditație în mișcare	5
--	---

Partea I: Pe orbita noetică a Pământului

Umbra Monseniorului Ghika la Tokyo	13
La Nagasaki: orașul creștin, orașul zen	21
În India, ca într-o patrie alternativă.....	28
Apostatul bizantin și „Apostatul” indian.....	43
Primire la S.S. Dalai Lama, în Micul Tibet	52
O zi-lumină pe colina Guadalupe	58
Ispite și învățăminte în Mexic	66
În Flandra, la Marguerite Yourcenar.....	71
O victorie la turci.....	77

Partea a II-a: Alte țări din soartă

Paștele roșu la Moscova	89
Revoluția și Crăciunul la Roma	109
Duminici fără draci în Polinezia.....	116
Noi atentate la Sarajevo.....	123
Paris, un loc bun de exil.....	133

Partea a III-a: Povestind suflet românesc predispus la globalizare

Lauda limbii române, la Melbourne	153
Cele 7 păcate capitale la emigrantul român	167
Canada melancoliei noastre	180
Viză pe 20 de ani pentru America	194

Cuvânt la început

Peregrinatio, o meditație în mișcare

Nu știu alții cum sunt, dar eu... când rămân mai mult de trei săptămâni într-un ținut îndepărtat, descopăr că oamenii acelui loc îmi sunt rude. Îmi simt rude. Astfel, peregrinarea, care la origine înseamnă „străinie”, devine sfârșitul înstrăinării.

Iar locurile noi pot deveni patrii alternative. Patria e o stare mentală, o trezvie. Orice loc în care meditez este un acasă.

Peregrinus, în limba latină, înseamnă „străinul”. În sens propriu, dar mai ales în sens figurat. Străin lumii mărunte și chinuite. Străin de stresul sărăciei și al viitorului. „El nu este din lumea aceasta.”

Din latinescul *peregrinus* au rezultat două cuvinte: pelerin și peregrin. Sinonime, dar numai parțial. Ambele spun mult mai mult decât *călătorie*, fie ea și culturală, sapientială.

Peregrinare, pe lângă sensul paradoxal dat de noi mai sus („sfârșitul înstrăinării”), înseamnă și „meditație

în mișcare”. Modelul clasic de meditație îți cere să stai înțepenit și să-ți golești minea de gânduri. Dar iată că există și meditația în mișcare, când mintea se golește de gânduri mărunte prin îndreptarea spre un singur punct de existență, atracția sau magnetismul locurilor consacrate.

Am folosit în titlul cărții de față termenul *peregrin*, și nu *pelerin*, pentru că pelerinul este mai cu seamă evlavios, caută numai moaște și stăreții, numai temple și biserici. Toate drumurile sale duc la un sfânt sau la o mănăstire. („Ce drum este acela care la capăt nu are o biserică?” întreabă un personaj din filmul *Pokazanie*.)

Celălalt cuvânt – peregrinul – duce cu gândul la încă ceva: la un capăt de drum îndepărtat, la capătul lumii, la Antipozi sau la mayași, se află aproapele tău, fratele tău, ruda.

M-am aflat, pe rând, în ambele situații: și de pelerin, și de peregrin. Adică am fost și străinul, dar am fost și „la sfârșitul înstrăinării”.

*

Pelerinajul a avut, în culturile tradiționale, un mare prestigiu. Se zicea: dacă se întâmplă ca un penitent să moară în timpul unui pelerinaj, sufletul lui ajunge la cer.

Pelerinajul devoțional era motivat de dorința de salvare a sufletului, de mântuire. Era marcat de gândirea eschatologică, de nădejdea în viața de apoi și de teama omului față de sfârșitul lumii.

Apoi ia amploare pelerinajul *instrumental* sau interesat: cel făcut pentru împlinirea unei dorințe sau a unei mari așteptări. Sunt astfel cartografiate locuri care împlinesc toate dorințele, ca-n poveste.

Sunt locuri vindecătoare. Sunt locuri unde se „dezelează” succesul sau norocul. Știind că succesul social sau familial este blocat cel mai adesea de inhibări psihice, de tulburări de personalitate care devin vindecabile în condițiile mutației mentale produse de pelerinaje.

Americanii încadrează pelerinajul în categoria *leisure industry*, adică „industria timpului liber”, planificarea divertismentului – în care ei includ și practicile devoționale.

Unele persoane pe care le-am întrebat despre motivele personale de pelerinaj spuneau că simt *vibrațiile pozitive* ale spațiului consacrat, ale templelor și locurilor tradiționale de închinare; că simt influențe benefice; că mintea devine mai clară, uită experiențele chinuitoare și creează premise de regenerare.

Unii pleacă spre centre religioase faimoase sau spre locuri unde se săvârșesc minuni, în căutare de vindecări sau de reparare/consolidare a unui comportament de reușită, de propagare. Asemenea călătorii sunt numite de antropologi „pelerinaje instrumentale”. În aceeași categorie intră cei care călătoresc să caute rezolvarea unor probleme legate de familie, de căsătorie, de copii sau de realizare socială.

În lumesc, omul este o personalitate nefericită, adesea inconștient de nefericirea sa. Pelerinajul se vrea o terapie a nefericirii. Emoțiile pozitive construiesc bucuria. Iar bucuria e semnul că mergi drept. Asta o spune și Darwin, și stareța Teoctista, de la Râmeț. „Senzațiile plăcute sunt călăuze în selecția naturală, în special bucuria!” zice Darwin, un prieten al lui Dumnezeu, desigur.

Bucuria este și o călăuză spre centrul lumii.

Centrul este nu doar tatonarea meridianelor noetice ale Terrei, ci și revelația aceluia duh al locului, *genius loci*.

Îl cităm și pe Grigorie Sinaitul, care ne ajută să distingem ceea ce, convențional, este numit raiul (raiul e totuși patria ultimă):

O paradeisos dittos estin: aisthitos kai noitos, igoun o en Eden kai o tis charitos.

În românește: „Există două feluri de rai: raiul simțurilor (*esthetos*) și raiul minții (*noitos*); altfel spus: cel al Edenului și cel al harului”.

Ambele paradisuri sunt bune, pe rând sau deodată, pentru regenerarea omului, pentru trecerea de la corpul fizic la corpul astral (numit *psychikos* în epistolele pauline), și de aici la corpul cauzal sau duhovnicesc (numit *pneumatikos* în scrisorile pauline).

Eden, cuvânt ebraic, înseamnă: desfătare, încântare: farmec. Înseamnă și casă de țară; dar mai ales grădina raiului pământesc, în care au fost așezați primii oameni.

Arhetipul paradisului este grădina, pădurea. Grădina aceea a fost plantată anume pentru primii oameni și a fost localizată de către cercetători între fluviile Tigru și Eufrat. S-a spus că Adam avea acces doar la raiul Eden.

Nu-i puțin lucru să pășești în Eden, la propriu, ca pelerin: în păduri tropicale sau mediteraneene, în Kerala sau pe Athos. Căci în aceste locuri se activează arhetipul raiului, grădina.

Când spunem „raiul simțurilor” nu spunem deloc „inferior”, nici „senzual”, ci darul făcut omului vechi. Bucuria estetică este ruptă din rai... Iar în noi trăiește mereu și acel om vechi, cu un creier olfactiv, emoțional – paleocefalul cu depozitele lui de energie ancestrală. Iar noi dobândim mintea Noului Adam nu prin aruncarea minții vechi, ci prin transformarea ei, folosind depozitele de putere din adâncul nostru.

De aceea, intrarea în Eden, în grădinile Terrei, se exprimă ca o bucurie. Această bucurie se transformă în trăire slăvitoare, și aceasta este etapa trecerii de la Eden la *charitos*, la haric.

Homo viator. Ulise este singur pe drumul lui. Pelerinul este singur. Penelopa nu poate fi cu el? Drumetia în doi, sau pelerinajul în doi, închide orizontul metafizic și-l deschide pe cel pasional, estetic. E ca și cum ai merge la altare cărând un altar adus de acasă. Fiecare din cei doi, dacă sunt doi, trebuie să intre pe poarta lui; greu va intra peregrin însoțit în centrul criptic.

Peregrinările. Cartea are trei părți spre a sugera un *ouranodromos*, un drum spre înălțime; trei părți, adică: inițiativul, asceticul și săvârșirea. Am ales eșantioane din timpuri diferite. Nu sunt plasate cronologic, dar perioada de timp la care se referă este limitată: 1989-2012. *Amintiri din jurul lumii* era vechiul titlu al cărții. Dar este mai mult decât o masă de amintiri. Este și un fel de bun-venit pe această planetă a sorții, unde suntem „oaspeți și trecători”.

V. A.

Partea I

Pe orbita noetică a Pământului

„Ce este realitatea, cu adevărat? Această
gigantică masă de amintiri fără sfârșit pe care o
numim viața deșteptată? Sau acțiunea aceasta
sistematică ce atacă memoria și o reduce la un
esențial suportabil, care este visul?
(*Stephane Lupasco, 1972*)

„În meditație, sunt acasă oriunde.”
(*Un pelerin român*)

Umbra Monseniorului Ghika la Tokyo

Ajuns la Tokyo, am aflat că japonezii numără altfel anii: ei se aflau, la 2010, în anul 22 al erei *Heisei*. Ei numără anii de la întronarea împăratului. (Se folosește și datarea standard, Annus Domini.) Împăratul japonez, la urcarea pe tron, inaugurează o eră nouă, și dă epocii sale un nume-emblemă, un nume-program. Actualul împărat, Akihito, a dat epocii sale numele *Heisei*, care se traduce: liniște, pace.

Mie, cuvântul *heisei* mi-a sunat ca *hesychia* (isihia), termen care înseamnă tot „liniște”. Acest paralelism mi s-a părut providențial. Să vizitezi Japonia în chiar epoca isihiei ! Am luat-o și ca pe o adresare personală, de bun augur.

Altă ușă deschisă spre duhul locului (*genius loci nipponensis*) era acel precedent istoric: binecuvântarea dată Japoniei de către călătorul mistic Monseniorul Ghika, acum opt decenii.

A pune o pecete pe viitorul lumii

Aș putea spune că noi, românii, avem o relație specială, o conexiune de destin, cu împăratul actual al Japoniei, Akihito. Pentru că, zice legenda, actualul împărat a venit pe lume în urma binecuvântării Monseniorului Vladimir Ghika.

A fost o minune. S-a petrecut în 1933. Voi povesti faptele, așa cum le știu din atestări documentare, din mărturii, unele publicate, altele rămase în memoria unor contemporani.

În 1933, Monseniorul Vladimir Ghika a călătorit la Tokyo, cu vaporul. Mergea să ajute la instalarea unei mănăstiri carmelite. Însotea un grup de călugărițe care au insistat să fie sprijinite de Monseniorul Ghika, în misiunea lor. Pentru că Monseniorul avea multe relații peste tot. El a obținut și gratuitatea acelei călătorii cu vaporul.

Monseniorul avea cunoștințe însemnate la Tokyo. În primul rând, pe amiralul Yamamoto, pe care-l cunoscuse la Roma. Amiralul Yamamoto fusese atașat naval la Roma și se convertise la creștinism. În 1933, amiralul Yamamoto chiar l-a întâmpinat pe Monsenior, în Japonia, la coborârea de pe vapor.

Monseniorul l-a rugat să-i favorizeze o audiență la împăratul Hirohito. Voia să-l binecuvânteze pe împărat! Aflase despre mâhnirea împăratului Hirohito: nu avea un fiu care să-i succeadă la tron. Monseniorul i-a spus lui Yamamoto: „Dacă îl voi binecuvânta pe Împăratul, el va avea un fiu!”

Yamamoto a răspuns că este absurd și este un delict să vrei să-l binecuvântezi pe Împăratul, căci Împăratul este una cu Dumnezeu; și nu Îl poți binecuvânta pe Dumnezeu! Împăratul are origine divină, este fiul lui Amaterasu, zeitatea soarelui și a luminii.

Monseniorul Ghika a insistat senin: „Fă să ajungă smerita mea sugestie la Majestatea / Sfinția Sa, prilejuiște-mi o audiență la palat ... și lasă-l pe Împărat să aleagă el singur dacă vrea sau nu să-l binecuvânteze.”

Pentru această audiență, Monseniorul a cerut să i se traducă în japoneză formula „Dumnezeu să te binecuvânteze”. Amiralul Yamamoto i-a tot reamintit că Mikadoul este una cu Dumnezeu, așa că au „ajustat” formula astfel: „Să te binecuvânteze Cel Atotputernic!”

Audiența a fost deosebit de destinsă și senină. Împăratul Hirohito a vorbit cu Monseniorul în limba franceză, mândru că vorbea impecabil franceza. În sala primirilor se aflau demnitari, ofițeri. Am citit într-o sursă că Împăratul însuși i-a spus Monseniorului român că este mândru că nu are descendent băiat. Monseniorul a răspuns că dacă-i va da binecuvântarea, Dumnezeu îi va da un fiu. Împăratul încuviințează. Se ridică amândoi în picioare. Împăratul se înclină în fața Monseniorului; acesta face semnul crucii pe fruntea Împăratului... Gărzile se reped cu mâna pe sabie, căci este nemaipomenit ca un om să-l atingă pe Împărat. Hirohito liniștește gărzile, surâzând. Monseniorul rostește în japoneză: „Să te binecuvânteze cel Atotputernic”. Și : „Fie ca numele

tău să dăinuie și să ți se nască un fiu.” Face iar semnul crucii pe fruntea Împăratului.

Monseniorul însuși a povestit, scena, încheind: „Într-adevăr, în anul următor, Împăratului i s-a născut un fiu”: Akihito, împăratul de astăzi al Japoniei.

În acel timp, Împăratul Hirohito avea 32 de ani, iar Monseniorul Ghika avea 60 de ani, și o barbă albă, de patriarh carpatic.

După alți ani, Hirohito a declarat oficial că el nu este de origine divină, nu este fiu supranatural al zeității Amaterasu! A renunțat la statutul său legendar de „dumnezeu întrupat” și și-a proclamat oficial natura omenească!

Declarația lui a emoționat poporul, dar i-a scandalizat pe tradiționaliști. Declarându-și natura omenească, împăratul rupea cu o tradiție imperială de 1500 de ani. Dar japonezii l-au iubit mai mult ca om decât ca divinitate!

Nu știm dacă la această hotărâre epocală, a admiterii naturii sale omenești și muritoare, a contribuit și acel moment cutremurător al binecuvântării de către Monseniorul Ghika. Este posibil ca un proces metanoic să se fi produs atunci.

Mai târziu, în 1959, Hirohito îi va permite fiului său Akihito, să se însoare cu o fată fără blazon regesc, o fată din popor, cum se zice. Și aceasta a fost o noutate absolută în tradiția căsătoriilor domnești japoneze! Nu demult, cuplul imperial Akihito și Michiko a sărbătorit nunta de aur!

Postumitatea legendei

Am vrut să aflăm dacă astăzi, în Japonia, se cunoaște legenda aceasta despre binecuvântarea Monseniorului

Ghika și urmările ei istorice. Dacă figurează cumva în cartea de istorie, sau poate în folclorul istoriei. Constat că nu este cunoscută. Nu știu nici dacă Împăratul însuși o cunoaște!

Este drept că până-n secolul 20 s-a practicat o discreție totală cu privire la împărat. Până la Hirohito, era interzis să-l povestești sau să-l desenezi pe împărat! Doar Hirohito a rupt această tradiție, a permis să fie povestit, transformat în text. A fost primul care a admis să dea și un interviu în presă! Așadar, acum împăratul poate fi povestit, de aceea ne-am îngăduit și noi s-o facem. Dar o discreție persistă.

Actualul împărat Akihito a fost în România în 1979, era prinț moștenitor pe atunci. Era în octombrie. A vizitat și Bucovina, zone voievodale și religioase, Suceava, Sucevița, Marginea, Voroneț. Eu eram foarte june pe atunci, eram impresionat de vizita pe care Akihito o făcea în Bucovina noastră... Prințul era pasionat de istorie și de ... ichtiologie! În București, la Muzeul de istorie, cuplul imperial japonez a fost fascinat de Columna lui Traian. Prințesa Michiko nu se dezlipea din contemplarea Columnei; iar la urmă a comentat emoționată cum, în piatră și-n mintea noastră, învinsul Decebal și învingătorul Traian stau așa, ca două neamuri, la o senină comuniune.

Zicea: „Cât de pașnici stau acum Traian și Decebal unul lângă altul ... în ciuda confruntării pe viață și pe moarte! (Am urmărit ecourile aceluia eveniment, pe atunci terminasem de scris romanul despre Traian, *Noaptea Împăratului*, care a apărut, la Editura Eminescu, chiar în zilele vizitei cuplului imperial japonez.)

În acea vizită la București, nu știu dacă i-a spus cineva înaltului oaspete despre *conexiunile de destin* între

noi românii și Altețele lor ... Cred că politicienii cu care oaspeții s-au întâlnit în 1979 nu știau de Monseniorul Ghika, iar cine știa, ținea gura închisă. Comuniștii care l-au exterminat pe Monseniorul Ghika, în închisoarea Jilava, în 1954, nu cred că s-au preocupat de pomenirea minunilor ce le-a făcut. Așadar nu cred că cineva le-a spus Altețelor lor, atunci, despre Monseniorul Ghika ... Dar poate le-a spus-o chiar Hirohito, tatăl. Chibzuiesc cum să ajung în fața Lor, ca om din țara Monseniorului, pentru pomenirea legendei. Făcând pași mici spre marele palat, spre protagoniștii legendei. Ocazii se ivesc.

Casa ceaiului

Luni seara, pe 27 septembrie 2010, am participat la o recepție la un om de Stat japonez, Hatayama, dintr-o familie de demnitari. Era o recepție oferită delegaților la Congresul Internațional al PEN-Clubului. Ne-a invitat la palatul său superb, situat pe o înălțime, în mijlocul unui parc privat, în plin Tokyo.

Aici, la Hatayama-Kaitan, am cunoscut și oficiali japonezi de rang ministerial. În complexul rezidențial era chiar și o „Casă a ceaiului”.

La ceremonia ceaiului, am stat alături de două persoane din Ministerul Culturii. Am comunicat asiatic, cuvinte puține și tăcere surâzătoare, cu *gassho* și *san-pai* (plecăciuni japoneze). Timp aveam, în Japonia timp este.

În acel context am vrut să aflu dacă legenda Monseniorului Ghika este cunoscută acolo, și i-am întrebat pe cei doi oficiali. N-o cunoșteau, erau bucu-roși s-o afle. Le-am spus celor doi „vecini de ritual” despre conexiunile de destin (continui să le numesc astfel) între români și Alteța sa imperială Akihito, conexiuni revelate printr-un sfânt român.